

Léiríonn Cumann Húicéirí na Gaillimhe agus Cumann na mbÁd Oidhreachta an méid is féidir a bhaint amach le tacaíocht ó chumann ionadaíoch a chuireann infreastruchtúr imeachtaí agus riarracháin ar fáil. Bíonn clár geallta ag na Báid Seoil nach bhfuil ar fáil do bháid eile mar na Báid Iomartha, na Naibithe, na Báid Locha, na Curacha Adhmaid, na Curacha Canbháis ná na Dreidirí Oisrí. Ar an dóigh chéanna baineann na Báirsí Canáile agus árthaigh ghaolmhara tairbhe as ionchur stairiúil agus sóisialta Chumann na mbÁd Oidhreachta⁴⁹.

Tá roinnt saincheisteanna eile ann a bhaineann le caomhnú oidhreacht Chontae na Gaillimhe ar fiú iad a phlé.

Is bád samhaltach í Curach Chanbháis Oileáin Árann, atá i mbaol dul i léig go huile agus go hiomlán mar nach bhfuil aon úsáid inmharthana chomhaimseartha di, cé go bhfuil scileanna tógála fós i measc an phobail. Ní cheisteodh aon duine luach oidhreachta na mbÁd seithe sin. Is samhail na hoidhreachta iad íomhánna mar an triúr fear agus curach á hiompar acu béal fúithi ar thrá agus curacha ag briseadh trí na tonnta sa scannán ‘Man of Aran’. Ach, creid é nó ná creid, d’fhéadfadh an churach chanbháis, cuspóir lárnach na hoibre seo, a bheith i mbaol dul i léig go hiomlán. Ach, tá úsáid nua faigte do bháid mar é in áiteanna eile, mar shampla, ar chósta Cho. an Chláir agus ar Abhainn na Laoi i gCorcaigh. D’fhéadfadh nach é an leigheas díreach céanna a bheadh ar an scéal in Árainn agus i gConamara, ach léiríonn na samplaí sin gur féidir teacht ar réiteach, le hiarracht agus le samhláiocht, le go bhfanfaidh na báid sin againn.

Baineann fadhb éagsúil le marthanás na mbÁd locha mar nach bhfuil aon imeacht comórtais suntasach ann dóibh; is mar bháid slatiascaireachta is mó a úsáidtear fós iad. Bheadh fáilte roimh scéim, más gradaim nó eile a bheadh i gceist, a dhíreodh ar áilleacht agus luach na mbÁd locha adhmaid traidisiúnta agus a saoir.

Fishing boats laid up at Caladh Thaidhg

Báid iascaigh leagtha suas i gCaladh Thaidhg

Báid Seoil and their trading to Kinvara. Could the oyster dredgers – the Yawls and Curachs – not also be celebrated at Cruinniú na mBÁD? The Yawls and curachs are still in use and fine examples can be found. The Yawls, in particular, evolved from the *Báid Iomartha* and might come under the wing of the Galway Hooker Association.

Coastal fishing communities are experiencing a period of rapid change: in the tightening up of fishing regulations, new species becoming subject to quota restrictions, the ban on drift net salmon fishing, the draconian decommissioning rules, the increase in size and mechanisation of boats and smaller and smaller boats being brought within the fishing register. Whatever the merits of the national and regional arguments for each of these measures the effect on local fishing communities, their economy and their boat use, is negative and insidious. No immediately apparent effect may be seen after a new measure is introduced; the boats remain in their familiar places; unemployment in the ‘linear constituency’ of coastal communities is not a mass event like the closure of a factory. Yet, when we look more deeply we see that the boats, which are no longer needed, are not maintained and slowly, inexorably rot away, in graphic parallel with the individual lives of individuals and communities which have, likewise, part of their reason for existence removed.

In France and other countries, which have experienced similar change, the heritage and practices of traditional fishing are integrated into the life and festivals of coastal communities in a way that has meaning for locals and visitors alike. Can we develop a similar culture in Ireland?

The indigenous work-boats of the people who lived on the banks of the Shannon – the Shannon Cot and the Shannon Clinker Punt – have almost gone. No example of the flat-bottomed cot could be found on the Co. Galway shore. As for the clinker punt – typically 18 ft. long and widely used for transport of goods, cross-river

Nuair a bhímid ag plé le bád mar an Churach Adhmaid, bíonn sé deacair fios a bheith againn cá háit le tosú. Bealach amháin is ea féachaint ar an gcurach adhmaid ó léargas go luath sna 1900dí. B'fhorbairt radacach ‘nua-aimseartha’ a bhí ann ag an am sin, a bhí éagsúil amach is amach ó na báid thraidiúnta, cé go raibh sé ag tarlú 100 bliain ó shin ag túis an 20th haois! Anois, is gné thábhachtach d'oidhreacht na báidóireachta i gCo. na Gaillimhe í an Churach Adhmaid. Tá sí chomh forleathan nach léir do dhaoine chomh luachmhar is atá sí; bád beag adhmaid a bhaineann go sainiúil le Conamara, le saoir agus úinéirí áitiúla, a tháinig go díreach ón gCurach Chanbháis, bád iomlán dúchasach; bíonn téarmaí ar nós ‘go leor’, ‘uileláithreach’ agus ‘bád beag is rogha le daoine’ le feiceáil i ngach cur síos a bhaineann leo. Cé nach bhfuil sí i mbaol, ní sin le rá nár chóir í a cheiliúradh agus cur le hómós na ndaoine i leith a luacha, ní amháin an pobal i gcoitinne, ach úinéirí agus saoir, a bhfuil sé chomh héasca céanna acu neamháid a dhéanamh den bhád.

Léirítéar cás eile de chultúr saibhir agus suimiúil de bháid a cuireadh in oiriúint le haghaidh dreideála oisrí ar chósta Chuan an Gaillimhe laistigh ó Chinn Mhara go hÓrán Mór, ach a bhfuil báid mhóra mheicnithe ag teacht ina n-áit anois. Áirítéar ar na báid bhunaidh: Bád Réthónach (‘Flat’) Chuan na Gaillimhe, bád simplí, nach bhfeictear in aon áit eile agus atá beagnach imithe uile anois – níl an lín beag samplaí atá fágtha oiriúnach ach do mhúsaem; agus an Geolta, a rinneadh a oiriúnú ón mBád Iomartha agus an Churach, a rinneadh a oiriúnú ón gCurach Adhmaid. Léiríonn na báid sin, ar bhealach seicheamhach, forbairt shoiléir ó thaobh crutha de mar fhreagairt ar an bfheidhmiúlacht, rud a chuireann mic léinn le cultúr an ábhair faoi bhráid go minic ach gur annamh ar féidir leo a léiriú – i gcás bád ar aon nós. Ní bhíonn geallta ná comórtais ann do na báid sin. Ach, bíonn ceann de na fílte bád traidisiúnta is mó a bhfuil aithne air, Cruinniú na mBád, ar siúl i gCinn Mhara i gcroílár an réigiúin dreideála oisrí. Déantar na Báid Seoil agus a dtrádáil le Cinn Mhara a cheiliúradh ag an bhféadfaí na dreidirí oisrí – na Geolta agus na Curacha – a cheiliúradh freisin ag Cruinniú na mBád? Tá Geolta agus Curacha fós in úsáid agus is féidir teacht

Shannon Clinker Punt used for cross-river traffic laid up in Meelick

Punta clinse na Sionainne a d'úsáidtí leis an abhainn a thrasnú leagtha suas i Míleac

travel, fishing etc. – it may have been seen as a crude version of the finely-built lake angling boats. This scarcely does it justice; it was an important element in the life and economy of the river and particularly in the callows communities – a unique way of life that no longer exists. These were modest boats but with their own distinctive features. A few scattered examples remain, neglected and in poor repair.

The Shannon and Suck supported a lively water traffic in small boats little more than a generation ago. Boats criss-crossed the river for church, shopping and funerals; turf from the bogs of North Tipperary was ferried to the Galway shore; the punts and cots of the callows were in daily use; at towns like Ballinasloe dozens of boats would congregate on the river on Sundays, for fishing and excursions; the regatta at Meelick Weir was a big local event, with rowing and swimming races and other attractions. All of that has disappeared and the link between community and river is weakened. The revival of a festival like Meelick regatta could begin to restore that link.

The list of challenges may seem daunting but there is a ready antidote in looking at the glorious boats, in all their marvellous variety, in appreciating the histories they represent and in realising, for the most part, that small and simple things are what need to be done.

Any initiative must start from an understanding of why the rich maritime heritage of Galway exists and where its wellsprings are. They lie in the history of the region and its people but are influenced by the extraordinary geography of islands, sea-shore, lakes and rivers. This survey may have given an insight into some of these aspects. The rewards of exploring those wellsprings can be significant: in reinforcing local identity, in political recognition, in tourism and other forms of economic development, but above all in enjoyment of the boats and sailing in them.

ar shamplaí breátha díobh. D'fhéadfadh go dtiocfadh na Geoltaí, go háirithe, mar bhád a forbraíodh ó na Báid Iomartha, faoi choimirce Chumann Húicéirí na Gaillimhe.

Tá pobail iascaireachta an chósta ag dul trí thréimhse d'athruithe tobanna: rialacháin iascaireachta á ndaingniú, speicis nua á gcur faoi réir srianta cuóta, cosc ar iascach bradán le sruthlón, dianrialacha díchoimisiúnaithe chomh maith le méadú i méid agus i meicniúchán na mbád agus báid níos lú á gclárú ar chlár na mbád iascaigh. Cibé leas a bhaineann leis na hargóintí réigiúnacha agus náisiúnta faoi leith le haghaidh na mbearta sin, tá tionchar diúltach agus fealltach acu ar phobail iascaireachta áitiúla an chósta, ar a ngeilleagar agus ar an úsáid a bhaineann siad as báid. B'fhéidir nach léir aon tionchar láithreach nuair a thugtar isteach beart nua; fanann na báid san áit a bhfuil siad; ní móreachtra í an difhostaíocht i 'dtoghchlach líneach' phobal an chósta mar a bheadh i gceist le dúnadh monarchan. Ach, nuair a chaithimid súil níos géire ar an scéal, is léir dúinn nach ndéantar na báid, nach mbíonn ag teastáil a thuilleadh, a chothabháil, agus de réir a chéile, meathann siad ag an am céanna le saol na n-iascairí aonair agus na bpobal a bhfuil a gcúis mhaireachtála tóghtha uathu.

Sa Fhrainc agus i dtíortha eile a bhfuil athruithe cosúla tarlaithe iontu, tá oidhreacht agus cleachtas a bhaineann le hiascaireacht thraigisiúnta lánpháirtithe i saol agus i bhfélte na bpobal cósta ar bhealach a bhfuil brí ann do na daoine áitiúla agus do chuaирteoirí araon. An bhfeadfaí cultúr dá leithéid a chur in oiriúint do chomhthéacs na hÉireann?

Tá báid oibre dúchais na ndaoine a mhair ar bhruacha na Sionainne – Coite na Sionainne agus Punta Clinse na Sionainne – beagnach imithe. Ní raibh aon sampla den choite réthónach le fáil ar bhruacha Cho. na Gaillimhe. Maidir leis an bpunta clinse – 18 dtroithe ar fhad de ghnáth agus a d'úsáidtí go forleathan le hearraí a iompar, le taistéal trasna na habhann, le hiascaireacht etc. – b'fhéidir go bhfacthas í mar leagan garbh de na báid locha slatiascaireachta dea-dhéanta. Ní thugann sé sin cothrom na féinne don bhád; bhí an bád ina ghné thábhachtach i saol agus i ngeilleagar na habhann, go háirithe do phobal na gcaláí – bealach uathúil maireachtála nach

bhfuil ann níos mó. Bá bháid mheasartha a bhí iontu a raibh a gcuid tréithe sainiúla féin acu. Tá corrshampla díobh anseo is ansiúd, faillí déanta orthu agus iad i ndroch-chaoi.

Níl ach beagán le cois glúine amháin imithe ó bhí trácht gnóthach i mbáid bheaga ar uiscí na Sionainne agus na Suca. Bhíodh báid ag dul anonn is anall ar an abhainn chun dul chuig an séipéal, ag siopadóireacht agus chuig sochraídí; thugtaí móin ó phortaigh Thiobraid Árann Thuaidh chuig bruacha na Gaillimhe; bhíodh úsáid á baint go laethúil as puntaí agus coití na gcaláí; bhíodh na dosaenacha bád ag cruinniú ar an abhainn ar an Domhnach i mbailte mar Bhéal Átha na Sluaighe chun dul ag iascaireacht nó ar thuras aeraíochta; b'imeacht áitiúil an-mhór a bhí i ngeallta Chora Mhílic agus rásáí snámha agus iomraimh ann chomh maith le nithe eile ba dhíol spéise. Tá sin uile imithe agus tá an nasc idir an pobal agus an abhainn lagaithe go mór. D'fhéadfadh athbheochan féile, leithéid geallta Mhílic, tús a chur leis an nasc sin a athchóiriú.

Thabharfadhl iosta na ndúshlán drochmhisneach do dhuine ach tá fuascailt ann ach breathnú ar éagsúlacht iontach na mbád seoighe, léirthuiscent a fháil ar a stair agus a thabhairt faoi deara nach bhfuil le déanamh ach roinnt rudaí beaga simplí den chuid is mó.

Ní mór do gach tionscadal tosú le tuiscint ar céin fáth a bhfuil oidhreacht shaibhir mhuirí i nGaillimh agus cá bhfuil a foinsé. Is i stair an réigiún agus na ndaoine atá sí ach tá tionchar ag geografaíocht dhochreidte na n-oileán, an chladaigh, na lochanna agus na n-aibhneacha uirthi. Táthar ag suíl gur thug an suirbhé seo léargas ar chuid de na gnéithe sin. D'fhéadfaí luach saothair mór a bhaint amach ach na foinsí sin a iniúchadh; féiniúlacht an phobail a threisiú, aitheantas polaitiúil a bhaint amach, turasóireacht agus gnéithe eile den fhobairt eacnamaíochta a chur chun cinn agus taitneamh a bhaint as na báid agus dul chun seoil.

The American Mór at Kinvara

An American Mór i gCinn Mhara

There should be a bright future for the maritime heritage of Galway, driven forward by the evident energy of all those involved and building on the richness that already exists. A meitheal of the individuals, communities and agencies, working together with shared purpose, would be a mighty force, capable of achieving great things.

The future is beyond the scope of this book. What the survey team found was a maritime culture of fantastic richness, a glorious boating heritage, that is of regional, national and probably, international significance. It is a treasure to be cherished by the people of Galway.